

Historien om adoption från Korea. "En blick på historien"
Tobias Hübinette

(ur Sofia Lindström & Astrid Trotzig, red., *Hitta hem. Vuxna adopterade från Korea berättar*, Ordfront förlag, 2003)

I år är det exakt 50 år sedan adoptionen från Korea till ett 20-tal västländer inleddes. Den direkta orsaken till denna unika och omfattande migration inbegripandes 150 000 individer står att hitta i Koreas tragiska 1900-talshistoria med ingredienser som kolonialism, delning och inbördeskrig. Internationell adoption som företeelse uppkom i efterdyningarna av andra världskriget när barn till de amerikanska ockupationstrupperna i Japan, Italien och Tyskland adopterades till USA, men det var genom Koreakriget som verksamheten kom igång på allvar, och inget annat land i världen kan idag tävla med Korea i siffror räknat.

Liksom i de flesta av världens länder har adoption också i Korea en lång historia. Under den buddhistiska Koryô-dynastin (936-1392) stiftades 1068 en lag efter modell från den då regerande kinesiska T'ang-dynastin som reglerade adoption vid barnlöshet. Lagen tillät endast adoption inom den egna klanen, men i praktiken förekom ofta adoption av barn även utanför familjen. Detta förändrades dock under Choson-dynastin (1392-1910), Koreas sista kungahus, då neokonfucianismen upphöjdes till statsideologi och strikt patrilinejär arvsrätt praktiserades. Resultatet blev att barnlösa par tvingades adoptera för att inte familjenamnet skulle dö ut. 1437 och 1442 fastställdes de lagar som gällde för adoption och som av naturliga skäl endast gällde pojkar.

Yangban-klanerna, Choson-dynastins överklass, antecknade prydligt varje adoption i sina genealogier, vilket gör att vi idag har möjlighet att studera adoptionsinstitutet under denna period av Koreas historia. Adoptionerna ägde rum inom familjen, vilket innebar att den biologiske fadern normalt sett var nära släkt med adoptivfadern. Ofta försåg bröder eller kusiner varandra med adoptivsoner för att rädda klanens huvudlinje, och i vissa extrema fall skedde adoptionen även postumt. Den amerikanske forskaren Mark Peterson som ägnat sig åt Choson-dynastins adoptionsinstitut, har uppskattat att under 1800-talet var mellan 10-15 procent av alla barn i de övre skikten adopterade, intressant nog den normala andel som råder för barnlösa par inom alla populationer. Detta rigida konfucianska blodstänkande som Choson-dynastins adoptionslagstiftning gav uttryck för bildar bakgrunden till det moderna Koreas syn på adoption och den ovilja som fortfarande finns inom landet att adoptera inhemskt.

Under åren 1910-45 då Korea var en japansk koloni infördes en adoptionslagstiftning av västerländskt snitt, och adoption av barn utanför den egna familjen började nu praktiseras. Ursprunget till Koreas utlandsadoption är dock för alltid sammanknippad med delningen av landet 1945 och det krig som följde åren 1950-53. Den japanska kapitulationen, inrättandet av en sovjetrysk och en amerikansk ockupationszon, från 1948 Nord- respektive Sydkorea, och repatrieringen av hundratusentals koreaner som tvångsförflyttats av den japanska kolonialmakten till angränsande områden i Asien resulterade i enorma påfrestningar på befolkningen med familjesplittningar och övergivna barn som följd.

Detta dramatiska och för det koreanska folket mycket tragiska händelseförlopp går att avläsa genom att studera antalet barn placerade på institutioner inom landet. 1945 hittades 3000 övergivna barn, fem år senare hade siffran stigit till 25 000, och 1953 efter Koreakrigets slut levde 54 000 barn på institutioner. Samma år uppskattade hjälporganisationer att totalt 100

000 barn hade blivit föräldralösa på grund av det folkmordsliknande krig som resulterade i 3,5 miljoner döda eller mer än tio procent av hela befolkningen. Samtidigt levde en halv miljon barn med en ensamstående förälder.

Under kriget deltog ett 20-tal länder på Sydkoreas sida med stridande trupp, varav USA stod för merparten. I samband med den omfattande västerländska truppinsatsen uppstod mer eller mindre ojämlika relationer mellan soldaterna och koreanska kvinnor, och de blandbarn som föddes, kom att bli de första barn som adopterades bort. De tidigaste adoptivföräldrarna var de soldater, missionärer och hjälparbetare som fanns på plats redan under och omedelbart efter kriget. Samma grupper grundade också ett stort antal barnhem av västerländskt snitt, och en lag stiftades som stipulerade att föräldralösa barn upptill 18 års ålder skulle beredas plats på dessa institutioner.

De första juridiskt godkända utlandsadoptionerna genomfördes av de amerikanska Sjundedagsadventisterna från 1953. 1954 bildade Sydkoreas förste president Syngman Rhee myndigheten Child Placement Service med det uttalade syftet att adoptera bort blandbarnen till framför allt USA då dessa riskerade social diskriminering i det etniskt homogena Korea. 1955 inledde den katolska hjälporganisationen Caritas ett adoptionsprogram för katolska familjer i USA, och 1956 grundade amerikanen Harry Holt den adoptionsbyrå som fortfarande bär hans namn och som sedan dess varit den ledande på området och stått för mer än hälften av alla adoptioner från Korea. Under andra hälften av 1950-talet inleddes adoptionerna till Europa med länder som Norge och Sverige, och totalt lämnade 3000 koreanska barn landet under årtiondet varav majoriteten var blandade.

1961 kom president Park Chung Hee, arkitekten bakom det moderna Korea, till makten genom en statskupp. Samma år stiftades den adoptionslag som fortfarande efter flera revideringar styr både den internationella och den inhemska adoptionen. Lagen kräver att varje adoptionsbyrå ska godkännas av regeringen, och att särskild licens krävs för utlandsadoption. Medan Holt fortsatte att dominera utlandsadoptionen, tillkom 1964 Korea Social Services, och 1972 Eastern Social Welfare Society, medan Child Placement Service privatiserades 1965 för att senare byta namn till nuvarande Social Welfare Society. Dessa fyra adoptionsbyråer är fortfarande de som har licens för utlandsadoption, varav Social Welfare Society ansvarar för adoptionen till Sverige.

Under 1960-talet ersattes blandbarnen av helkoreanska barn som övergavs under Park Chung Hees brutala men effektiva industrialisering av landet. Det traditionella Koreas försvinnande, den allmänna fattigdomen efter kriget, avfolkningen av landsbygden och den snabba urbaniseringen ledde till att antalet övergivna barn ökade från 700 1955 till 11 000 1964. Barn lämnades utanför barnhem, polisstationer, järnvägsstationer eller sjukhus, och majoriteten var flickor i späda ålder. Totalt adopterades 6000 barn under 1960-talet till länder som USA, Kanada, Holland, Belgien, Tyskland, Schweiz, Danmark, Sverige och Norge. 1960-talet är också det enda decennium hittills då inhemska adoption översteg utlandsadoptionen med totalt 8000 fall. Detta berodde dock snarare på att regeringen som öppet uppmuntrade inhemsk adoption mer eller mindre tvingade statsanställda att adoptera som ett desperat sätt att lösa den exploderande intagningen av barn på institutioner. 1966 nådde denna sin kulmen med 72 000 barn placerade på institutioner.

På 1970-talet då 50 000 barn adopterades bort var internationell adoption närmast synonymt med adoption från Korea. Utlandsadoption betraktades av regeringen som en del av det statliga familjeplaneringsprogrammet för att minska befolkningen samtidigt som de bortadopterade

landsmännen skapade livsviktiga fysiska band mellan Sydkorea och dess västallierade med USA i spetsen. Samtidigt anklagade Nordkorea sin sydliga granne för att sälja sina barn, vilket fick president Park att börja behandla utlandsadoptionen närmast som en statshemlighet, och temporära stopp infördes med jämna mellanrum. 1976 valde dock president Park att till världens förvåning bjuda in samtliga 21 000 adoptivkoreaner i Skandinavien till Korea i samband med en tillställning för de tre ländernas sjukvårdspersonal som hade tjänstgjort under kriget, en storstilad men symbolisk gest som innebar det första officiella erkännandet av adoptivkoreanernas existens.

1980 kom en ny militär till makten genom en statskupp, Chun Doo Hwan. President Chun valde att "avreglera" den tidigare kvotstyrda utlandsadoptionen vars syfte hade varit att hålla nere siffrorna årligen på mellan 4-5000 fall, och använde sig av emigration inklusive adoption som en metod att minska befolkningen. Beslutet innebar fritt fram för de fyra adoptionsbyråerna, och under åren 1984-88 kulminerade utlandsadoptionen med mellan 6-9000 fall per år motsvarande mer än en procent av alla levande födda i respektive årskull. 1960- och 70-talens övergivna barn ersattes på 1980-talet successivt av barn till ensamstående ogifta mödrar med en alltmer sjunkande medelålder. Totalt lämnade 70 000 barn Korea för adoption under årtiondet, trots att landet då hade uppnått en förhållandevis hög materiell standard. Det var just denna paradox, att ett industrialiserat land som Korea trots ekonomisk framgång fortsatte att sända iväg sina barn för adoption, som kom att förvåna västerländska journalister i samband med OS-året 1988.

1982 inledde Holt sitt besöksprogram för adoptivkoreaner som fått stå modell för efterföljarna organiserade av så vitt skilda instanser som koreanska KFUK, utrikes- och utbildningsdepartementen samt olika universitet. 1986 bildades den första adoptivkoreanska föreningen i Sverige, Adopterade Koreaners Förening, och idag finns motsvarande organisationer i de flesta mottagarländer som idag har kontakt med varandra över gränserna.

Sommar-OS 1988 i det nyligen demokratiserade Korea innebar att världens ögon riktades mot landet, och även utlandsadoptionen kom i fokus. Västerländsk media skrev avslöjande reportage om "barnexporten" som över en natt blev en källa till nationell skam och förödmjukelse. Den upphetsade atmosfären resulterade i att den koreanska regeringen kände sig tvungen att återinföra kvotsystemet samt utlysa 1996 som stoppår för utlandsadoptionen, något som hade försökts tidigare och som även denna gång misslyckades. Tack vare denna målmedvetna vilja att skära ned antalet utlandsadoptioner successivt stannade 1990-talets siffra på 20 000 med en temporär uppgång under Asienkrisen 1997-98.

1991 hade spelfilmen Susanne Brinks Arirang premiär i Korea. Filmen som var den första som behandlade utlandsadoptionen handlar om en adoptivkoreansk kvinnas uppväxt i Sverige och förvandlade den tidigare tabubelagda adoptionsfrågan till en angelägenhet för hela det koreanska folket. Därefter har adoptionsfrågan kommit för att stanna som ett ständigt pågående debattämne i media, som intrig i spelfilmer, som inspiration i författares och konstnärers verk eller till och med som textinnehåll i popsånger framförda av några av Koreas mest kända artister. 1997 sjöng hårdrockgruppen Sinawe om en adoptivkorean som känner sig fysiskt annorlunda, "annan hudfärg, andra ögon, annat hår", och som "för alltid kommer att vara ensam". Två år senare kom rockgruppen Sky's musikvideo Yôngwôn (Evighet), utnämnd till årets bästa. Den skildrar hur två bröder adopteras av olika familjer i Kanada och hur deras öden korsas 20 år senare då den ene är polis och den andre kriminell. Koreas hip hop-kungar Clon har tillägnat de adopterade sången Pôryôjin Ai (Övergiven barn): "Varför övergavs jag, varför gråter jag i ensamhet... Jag vet ingenting om mitt namn, mitt land och mitt språk."

Andra ingredienser i denna adoptionsfråga värda att nämna är jakten på en benmärgsdonator åt den leukemisjuka adoptivkoreanen Brian Bauman från USA 1996, vilket slutade lyckosamt efter närmast dagliga riksomfattande efterlysningar av biologiska släktingar i pressen, och den adoptivkoreanske pojke från USA, Adam King, som år 2001 på presidentfruns initiativ fick äran att inviga den koreanska basebolligan.

President Kim Dae Jung som regerade 1998-2002 visade ett särskilt engagemang för adoptionsfrågan. President Kims intresse för frågan väcktes i samband med ett besök i Sverige 1989 då han i egenskap av oppositionsledare kom i kontakt med en adoptivkoreansk kvinna som studerade koreanska vid Stockholms universitet. Hösten 1998 bjöd presidenten in 29 adoptivkoreaner från åtta olika länder inklusive Sverige och höll ett tal där han bad de 150 000 adoptivkoreanerna om ursäkt för den omfattande adoptionen. De 150 000 adoptivkoreanerna kan delas upp på följande länder: 100 000 i USA, 11 000 i Frankrike, 9000 i Sverige, 8500 i Danmark, 6000 i Norge, 4000 vardera i Belgien och Holland, 3000 i Australien, 2500 i Tyskland, 1500 vardera i Kanada och Schweiz, 500 i Italien, Luxemburg respektive Nya Zeeland, 100 i England samt enstaka i länder som Finland, Irland och Island.

Fortfarande lämnar kring 2000 barn landet årligen för adoption medan 1500 adoptioner genomförs inom landet, medan 25 000 barn placeras varje år på institution i avsaknad av ett fostervårdssystem som dock är under uppbyggnad. Koreas nuvarande president Roh Moo Hyun som tillträdde 2003 har deklarerat att han kommer att fortsätta sin företrädarens engagemang i både adoptionsfrågan och tillhörande frågor om social välfärd, och med stor sannolikhet kommer den alltmer anakronistiska utlandsadoptionen att upphöra under dennes regeringsperiod.

Chun, Byung-hoon, "Adoption and Korea", *Child Welfare* 2/1989.

Kim, Wun-jung, "International adoption: A case review of Korean children", *Child Psychiatry and Human Development* 3/1995.

Miller, Helen, "Korea's international children", *Lutheran Social Welfare* 2/1971.

Penner, Erica E., *Comparative analysis of international child adoption practices and policies in Korea and China*, MA-thesis, McGill University, 1996.

Peterson, Mark A., *Korean adoption and inheritance: Case studies in the creation of a classic confucian society*, Ithaca, 1996.

Rothschild, Matthew, "Babies for sale: South Koreans make them, Americans buy them", *The Progressive* 1/1988.

Sarri, Rosemary C, Baik, Yenoak & Bombyk, Marti, "Goal displacement and dependency in South Korean-United States intercountry adoption", *Children and Youth Services Review* 1-2/1998.

Tahk, Youn-taek, "Intercountry adoption program in Korea. Policy, law and service", i René Hoksbergen (ed.), *Adoption in worldwide perspective. A review of programs, policies and legislation in 14 countries*, Berwyn and Lisse, 1986.